

FOTO: JASPER HELMANTEL

Vagebonden van de tuin

Direct al het onkruid uit de grond trekken is eigenlijk zonde. Tuinontwerpers gebruiken fluitenkruid, brandnetels en koekoeksbloemen bewust in hun tuinen met schitterende resultaten. En met een beetje tucht zijn ze goed te beheersen.

Door Emilie Escher

De meest betoverende tuin van tuinenpark Appeltern staat vol met fluitenkruid en koekoeksbloem. Twee planten die heel wat tuiniers direct uit hun tuin zullen verwijderen

omdat het als onkruid wordt beschouwd. Brutale planten die zich in sneltreinvaart vermeerderen en overal neerstrijken waar ze willen: in berm, weilanden, industrieterreinen en soms ook op totaal onverwachte plekken in de tuin. Het fluitenkruid geeft grote, witte schermen van minuscule bloemetjes. De koekoeksbloem is slordig en roze. In de door Carolien Barkman en Carrie Preston ontworpen tuin *Through the looking glass, het vervolg op Alice in Wonderland* staan ze kriskras tussen de strakke, stijve, roze tulpjes. De combinatie van de supergecultiveerde tulpen met deze vagebonden van het plantenrijk is sprookjesachtig. Onkruid kan schitterend zijn; dat bewijst deze tuin die meedeed aan het tuinenfestival Appeltern 2011 en die dit jaar nog te bezichtigen is.

Barkman en Preston zijn niet de enige tuinontwerpers die wilde planten, waarvan veel worden beschouwd als 'onkruid', in hun ontwerpen toepassen. Op het Floriadepark in Venlo, dat in april opengaat, zal dit voorjaar een tuin verrijzen waarin een veldje vrolijke wilde akkerbloemen zal bloeien en hoekjes met brandnetels. 'Vlinders leggen hun eitjes op de bladeren, dus als je vlinders in de tuin wilt, moet je altijd wat brandnetels laten staan', legt Jasper Helmantel uit, de ontwerper van de Wilde Weelde Wereld tuin. Tegelijkertijd zijn het design en de esthetiek van onkruid net zo belangrijk, benadrukt hij.

Helmantel kweekt in zijn kwekerij de Cruydt-Hoeck ook zaden van wilde inheemse planten. Hij ziet steeds meer ontwerpers, ook een grootheid als Piet Oudolf, met zijn zadenmengsels werken. Helmantel verkoopt zelfs zaden van paardenbloemen; de gele bloemen staan hoog in de onkruid top 10 van het in wording zijnde onkruidboek van tuinontwerper Suze Peters van bureau Plantaardig, tuinboekenschrijver Caroline Zeevat en fotograaf Lotte Stekelenburg.

Onkruidboek

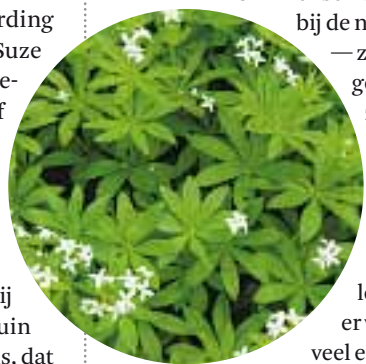
Ontwerper Peters verhuisde vijf jaar geleden van drie hoog achter in Amsterdam naar een huis met tuin in Moordrecht bij Gouda. Het was het vroege voorjaar, de tuin vol ontluikend groen. Wat geen onkruid was, dat wist ze wel als tuinontwerper. Maar over wat nu wel onkruid was, daarover twijfelde ze. 'Waarom bestaat er geen boek over onkruid?', vroeg Peters,

FOTO'S: LOTTE STEKELENBURG EN CARRIE PRESTON

Ook nog eetbaar

Veel onkruid en wilde planten zijn heel smakelijk. Wie wil weten hoe het eruitziet, en wat gegeten kan worden en wat niet, kan mee met tuinontwerper en landbouwkundige Ploni Sikkas van bureau Groengetekend.

lievrouwbedstro.

Om mensen weer wat dichterbij de natuur te brengen, — ze hebben vaak geen idee van wat ze eten — neemt Sikkas mensen mee op excursie langs wilde en eetbare planten en onkruid. Nu het lenteweer er volgens haar weer veel eetbaars op wat als onkruid wordt gezien, zoals

Recept voor lievrouwbedstropannenkoeken

250 gram volkoren tarwemeel

3 eieren

500 ml melk

250 ml water

snufje zout

klein handje jonge bladeren lievrouwbedstro (*galium odoratum*)

Na het plukken de bladeren fijnsnijden en even laten liggen zodat ze wat verwelken, dan ontwikkelt zich de typische hooiachtige en zoete geur. Maak het pannenkoekenbeslag en voeg het lievrouwbedstro toe aan het beslag. Laat minstens een halfuur rusten zodat het aroma van het kruid zich goed in het deeg kan verspreiden. Bak dan de pannenkoeken.

die uit de uitgeverwereld komt, zich af. 'Het leek me zo handig om precies te kunnen zien wat onkruid is en wat niet, in alle stadia.' Een idee was geboren. Samen met grafisch vormgever en tuinboekenschrijfster Caroline Zeevat — die fotograaf Lotte Stekelenburg er weer bij vroeg — zijn de drie vrouwen nu al twee jaar bezig met een grondige studie naar onkruid. Het idee is dat mensen straks met het boek in de hand in het voorjaar de tuin in kunnen om te herkennen wat onkruid is, en hoe het eruitziet als het tot wasdom is gekomen. En vooral wat je er allemaal mee kunt doen. Ze interviewden tientallen deskundigen, van brandnetelkwekers tot oude volkstuinbezitters.

'Het valt nog niet mee om tot een definitie van onkruid te komen', zegt Zeevat. 'Je kunt onkruid omschrijven als een wilde, zich sterk uitbreidende plant die als hij eenmaal zijn plek heeft gevonden, moeilijk weg te krijgen is. Maar ja, onder die definitie vallen ook veel gewone

Fluitenkruid en springerige koekoeksbloemen combineren mooi met de supergecultiveerde tulpen in de tuin

van Barkman en Preston in Appeltern. Gele bloem links: boerenwormkruid, roze bloem: dagkoekoeksbloem.

tuinplanten. Je zou ook kunnen zeggen dat onkruid alleen onkruid is in de ogen van diegene die er last van heeft. Iets is eigenlijk pas onkruid als je het om wat voor reden dan ook wilt verwijderen.'

Het is haar gelukt haar visie over te brengen op de oudere garde van haar volkstuin. 'Als je van fluitenkruid houdt, ga je maar naar het Kralingse Bos, kreeg ik eerst te horen. Maar nu ze weten dat ik het met opzet kweek, net als de madeliefjes in mijn grasveld, is het anders.'

Paardenbloemen in de sla

Toch zal het waarschijnlijk nog een tijd duren voordat de rest van de wereld zijn kijk op onkruid verandert, want geliefd is het nog steeds niet. Peters: 'Onkruid is slecht, het moet weg, dat is een heel sterk dogma. Het zit zelfs nog in mij. Als ik een paardenbloem zie, dan wil ik hem er in eerste instantie uittrekken en denk daarna pas dat het een leuk bloemetje geeft waar je van alles mee kunt. Van de blaadjes kun je een frisse voorjaars-salade maken.' Zeevat: 'En van de bloemetjes een lekkere gelei met citroen, sinaasappel en suiker.'

Hoe groter hun kennis werd van onkruid, hoe kleiner hun neiging tot eliminatie. Peters heeft ondertussen in haar tuin een heel veldje met weegbree staan. 'Het kwam er vanzelf, het was een plek waar gras maar niet wilde groeien. Ik vond het prima.' Zeevat en fotograaf Lotte Stekelenburg hebben allebei stukjes in hun volkstuin vrijgemaakt voor brandnetels en zevenblad. Stekelenburg: 'Als ik in mijn tuin kom, heb ik altijd een lekker soepje. Bouillonblokjes erbij. Klaar.'

Elk onkruid heeft wel een functie, ontdekten de drie. Neem nu het door iedereen vervloekte zevenblad, dat in bloei prachtige scherm-bloemen geeft en heerlijk is in de stampot of soep. Of een oerplant als heermoes, waarvan het aftreksel met water een prima meststof is. Zelfs een monster als de afschuwelijke Japanse duizendknoop die de auteur van dit artikel al jaren tevergeefs probeert te bestrijden en die in Groot-Brittannië op een lijst van verboden planten staat, is ergens goed voor. 'Bij de Japanners zijn de scheuten, die als rode staken uit de grond komen, een delicatessen', weet Zeevat.

Dit alles wil niet zeggen dat het ontzag voor onkruid bij de dames zo groot is dat het maar eindeloos zijn gang mag gaan. Ze grijpen regelmatig in. 'Ik hielp iemand een tuin in Frank-

Toch uitroeien?

Top 3 van de hardnekkigste onkruidsoorten.

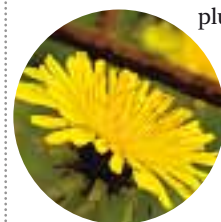
Zevenblad: heeft een horizontale wortelstok. Om de zoveel centimeter zit een knoop waar een nieuw zevenbladplantje uitkomt. Als je de bladeren afknijpt, blijft hij binnen de perken. Ook het speciaal door tuingereedschapbedrijf Sneeboer ontwikkelde zevenbladriekje kan van pas komen.

Hagenwinde of pispot: klimt hij in de heg of in een roos met stekels dan ben je de pineut. Het is een uitputtingslag om hem uit te roeien. Net zoals het zevenblad heeft hij een horizontaal lopend wortelstelsel. Wie het echt niet meer weet, kan een stuk grond uitgraven om hem kwijt te raken.

Paardenbloem: een zaadonkruid; alle pluisjes zijn zaadjes dus als die zaadjes zich verspreiden over het gazon is het één groot paardenbloemveld. De paardenbloem heeft een heel lange wortel waar je een lange onkruidstekker voor nodig hebt.

rijk te beplanten en heb nog net kunnen voorkomen dat die Japanse duizendknoop in een kleine border terecht kwam. Zo'n plant is alleen mooi op een landgoed', zegt Zeevat. Stekelenburg trekt zelfs alle springbalsemien eruit om er steeds één enkele dikke over te laten. Het mooie van onkruid is dat ze weet dat het altijd weer terugkomt. Peters: 'Zolang je maar weet wat het is en hoe het zich gedraagt, kun je het in de hand houden.'

Het onkruidboek van Suze Peters, Caroline Zeevat en Lotte Stekelenburg zal naar verwachting volgend voorjaar verschijnen. Tot die tijd zijn ze in elk geval al te volgen op Facebook, zoek op 'onkruidboek'.